

Margit Bauer (1893–1970)

ELSE EKBLOM

När Moderata samlingspartiet fyller hundra år, firar dess kvinnoförening i Ängelholm 70-årsjubileum. Margit Bauer var föreningens grundare och i 34 år dess ordförande och eldsjäl. Hennes gärning visar att pionjärtiden för kvinnor i politiken långt ifrån var passerad 1934 och definitivt inte inom Högerpartiet.

Margit Bauer är något av en legend i Ängelholm. Hon syntes där det var viktigt att synas. Hon hade tidigt känsla för politisk PR och låg väl till hos lokalpressen. Hon hade utstrålning. Hon hade humor. Hon beskrivs som ”magnifik” – under de senare åren även till omfånget. Hennes kvinnoförening blev en av Sveriges mest blomstrande och hade mellan 400 och 500 medlemmar. Den välkomnade även modiga män och någon av dem kom in i stadsfullmäktige via hennes kvinnolista.

Bakgrunden

Margit Bauer föddes i Uddevalla 1893. Hon gick i flickskola i Göteborg, flyttade till Stockholm där hon 1914, 21 år gammal, gifte sig med Axel Bauer, då underläkare vid Serafimerlasarettet. De fick ganska snart tre barn, Margareta, Åke och Ingegerd. Till Ängelholm kom familjen Bauer 1931 sedan Axel Bauer där utnämnts till lasaretsöverläkare. Dessförinnan hade de bott några år i Vänersborg, några i Malmö och senast i Simrishamn. Under Simrishamnsåren var Axel Bauer politiskt engagerad och satt i stadsfullmäktige för högern medan Margit ägnade mesta tiden åt hemmet och barnen.

Hon utvecklade stor huslig flit och blev enligt döttrarna skicklig i att väva och framför allt i att brodera. Hon upptäckte det rika textila arvet på Österlen och fann där egen inspiration. Detta ledde även till engagemang i traktens hembygdsrörelse, vilket i sin tur ledde till olika föreningsuppdrag.

Vägen till politiken

Detta var det bagage Margit Bauer hade med sig till Ängelholm 1931. Hon närmade sig de fyrtio och barnen klarade sig alltmer själva. Ganska snart sändes de i tur och ordning till gymnasium i Göteborg respektive Lund.

Bakgrundsmönstret är välbekant för många av de kvinnor i ”hemmafruarnas” generation som gav sig in i politiken. Under småbarnsåren räckte varken tid eller intresse till för partipolitiskt engagemang. Inom medelklassen ansågs det t.o.m. länge opassande. Många kvinnor hindrades av trycket såväl från den äldre generationen som från äkta män, rädde att deras sociala karriär skulle störas. Omedvetet bidade man sin tid, lyssnade av samhället, samlade vardagskunskap och erfarenhet. Så när barnen inte längre behövde ens ständiga fysiska närvaro, råkade någon ringa en dag och fråga ...

Margit Bauer blev upprindad av Elsie Mannerheim i Helsingborg och övertalades att starta en moderat kvinnoförening. Två tidigare försök hade gjorts i Ängelholm dels på 1920-talet, dels 1930 men båda föreningarna hade lagts ner – påstås det – av männen. Tredje gången blev det gillt. Moderata kvinnoföreningen – som den först hette, likt många av dåtidens kvinnliga högerföreningar – fick 1934 en eldsjäl, som det inte skulle gå att hejda.

Medlemsvärvaren och medlemsvårdaren

Margit Bauer hade, med vår tids uttryck, hög social kompetens. Hon förstod betydelsen av att vårda medlemmarna. Hon var road av människor, och hon tog sig tid. Hon hade full koll på medlemmarnas familjer, krämpor och födelsedagar. Hon hörde av sig med en blomma eller ett telefonsamtal så fort det fanns en anledning. Hennes omtanke om medlemmarna sträckte sig längre och hon tog sig även an många som hade det svårt. Därtill var hon gästfri. Sin födelsedag den 9 juli firade hon med årlig trädgårdsfest. ”Alla” var där.

Hennes vida popularitet gav utdelning. Kvinnoföreningen växte till en av de största i Sverige och fick så småningom 400–500 medlemmar, men då hade stadsgränsen vida överskridits. Hela Bjäre härad ingick.

Unika stadgar

Begreppet medlemsvård var ännu inte uppfunnet i partiet. För männen var hennes sätt att sprida politiskt budskap högst otraditionellt. Det ansågs dessutom inte vara något skäl till att ge henne en framträdande placering på valsedeln.

Doktorinnan Bauers självförtroende stärktes i takt med hennes popularitet. Hon hade kommit in i stadsfullmäktige 1939 men ansåg sig stå oacceptabelt långt ner på listan i de kommande valen. Ryktet om hennes stora förening hade nått partiledningen i Stockholm, och när förhandlingarna med männen i Ängelholm inte gav resultat kontaktade hon Jarl Hjalmarson. Hon ville att partiet skulle sanktionera att kvinnoföreningen fick gå fram i valet med en egen lista under partiets beteckning. Hennes mångåriga envishet – oresonlighet sade männen – gav till sist resultat.

Jonas Wallin, som blev unghögerns ordförande i Kristianstads län 1949, och som senare skulle bli högerns starke man i Ängelholm, minns när Jarl Hjalmarson i början av 1950-talet kom till Ängelholm för att lösa konflikten. Man sammanträdde på Hotell Thor där ”jarlen” placerade partiföreningen, kvinnoföreningen och ungdomsföreningen i var sitt rum. Sedan gick han mellan rummen, lyssnade av åsikterna och tog dem med sig hem.

Resultatet blev att partistyrelsen, som troligen insåg den livaktiga kvinnoföreningens betydelse för partiet, gav Ängelholms kvinnoförening en unik rätt att anta helt egna stadgar. Dessa gjorde den likvärdig med partiföreningen och inte, såsom normalt, underställd denna. Därmed kunde Margit Bauer i partiets namn, och utan hänsyn till de motsträviga männen, toppa en egen lista i kommande fullmäktigeval. Målet var nått men till priset av påfrestande slitningar inom partiet och knappast på det jämställda sätt som Margit Bauer helst hade sett.

På hennes lista fanns även män. I de kommande valen tog denna lista flera mandat, varav ett gick till en ung manlig läkare på Ängelholms lasarett där doktor Bauer var chef, och där doktorinnan sågs som en frisk fläkt i politiken.

De motarbetande männen i partiet var ofta direkt småaktiga. T.ex. fick hon i en valrörelse inte använda partiets talarstol när hon skulle val-

Margit Bauer.

tala i Hembygdsparken. Då kontaktade hon stadens socialdemokratiska riksdagsman Gusti Gustavsson som ställde upp med deras talarstol. Aldrig hördes hon beklaga sig över motgångarna utan kommenterade motståndarna med den humor hon var känd för. Ändå måste slitningarna ha lämnat djupa ärr.

Politikern Margit Bauer

I 28 år satt Margit Bauer i Ängelholms stadsfullmäktige och i 12 år i landstinget. Samtidigt hade hon en rad uppdrag i olika styrelser och nämnder, nästan alltid med inriktning på sociala frågor och vårdfrågor. Hon beskrivs som oerhört envis. När hon tyckte sig ha goda idéer gav hon sig inte. I stället återkom hon mer än en gång med motioner och andra förslag. Tidigt förstod hon vikten av att ha pressen med sig och kunde väcka irriterad avund hos männen när hennes förslag blev stort uppslagna i lokaltidningen.

Ideologiskt var hon pålitligt partitrogen, närmast konservativ. Dock sökte och fann hon i vissa frågor, särskilt av social karaktär, större stöd och förståelse hos ledande socialdemokrater såsom Gusti Gustavsson och framför allt Ety Eriksson, också hon socialdemokratisk riksdagsledamot.

Till hennes av eftervärlden omtalade insatser hör främst de framgångsrika ansträngningarna för att sjukhusets förlossningsavdelning skulle bli en fullvärdig kvinnoklinik. Även i andra frågor som rörde kvinnor hade hon framgång, såsom bättre pension för änkor efter stadens befattningshavare. Hembygdsvård och stadens försköning låg henne också varmt om hjärtat.

Hälsobekymmer

Med åren kom problem med hälsan. Det började redan sommaren 1949 då hon skulle åka på semester till Nordkap. Hon kom bara till Tromsö där hon snavade och bröt lårbenshalsen. Det blev en dramatisk specialtransport hem med godståg. I Småland spårade tåget ur, vagnen välte, och patienten fick tas ut genom ett fönster. Fyra och en halv månad på sjukhus och en lång konvalescenstid hindrade henne dock inte från att delta i stadsfullmäktige. Två stadsbud inhyrdes och bar henne till fullmäktigesalen.

Benbrottet gav henne smärtor för resten av livet. Hon hade tidigare älskat långa promenader vilket nu blev omöjligt. Med den minskade rörligheten ökade med åren vikten. I kölvattnet följde problem med hjärtat. Hon klagade dock aldrig. Politiken förblev hennes livsluft. Fle-
ra politiska uppdrag lämnade hon inte förrän kort tid före sin död.

Och sedan ...

Margit Bauer var den lysande stjärnan i sin stora kvinnoförening. Någon bred kvinnorepresentation i styrelser och nämnder åstadkom hon inte. Det var inte förrän i generationen efter henne som det började lossna. Dock tvingades även hennes efterträdare på 1970-talet, den lika stridbara Ally Olsson, att 1973 gå fram med egen kvinnolista.

I dag verkar det ofattbart att de många partiljala kvinnor som ville få fler kvinnor att rösta på moderaterna sågs mera som besvärliga än som en tillgång för partiet. Och detta är inte länge sedan. Inte underligt att socialdemokraterna fortfarande försöker sätta stämpeln ”kvinnofientliga” på moderaterna.

Källor

Skriftliga:

Spridda notiser i *Engelholms tidning/NST*

Muntliga (intervjuer):

Margareta Bauer Olsson

Ingegerd Gyllensvärd, f. Bauer

Majt Bauer (svärdotter)

Birgit Björneskog (f.d. ledarredaktör i *NST*)

Jonas Wallin